

SĂ CUNOAȘTEM SLANGUL LIMBII RUSE

Alexandra DANILOV

Segodneshнему изучающему русский язык человеку необходима ознакомление с ненормативной лексикой, с русским сленгом.

Он проник почти во все сферы употребления русского языка, его безусловно встречаем в передачах по радио и телевидению, на страницах газет, в художественной литературе и в любой непринуждённой речи носителей русского языка, а даже в публичных выступлениях.

Для комплексного понимания русской культуры, общества и менталитета, изучение сути, причины и среды появления русского сленга, необходимы.

Под сленгом понимается ненормативный пласт современного русского языка, широко употребляемого, в ситуациях непринуждённого общения всеми, независимо от возраста, образования или социального статуса.

Сленг не отражает пониженную культуру или какую-нибудь социальную группу, он принадлежит всем. Его сутью является выражение эмиций, досады или протеста, иронии, шутки вечно живыми, актуальными словами. В нём силен игровой компонент, а его функция – это естественная человеческая потребность расслабиться, пошутить, творить, выйти из рамках ежедневной строгости или напряжения.

В последнем понимании этого термина нет отрицательных коннотаций.

Ключевые слова: Сленг, арго, «общий жаргон», ненормативная лексика, распространение, формирование слов, иностранные заимствования, семантика, функция сленга, необходимость изучения, русский менталитет.

Acest titlu este o invitație de a face cunoștință cu un univers lingvistic fascinant, uimitor de prezent în cele mai firești convorbiri ale nativilor de limbă rusă, în presa, emisiunile televizate și literatura rusă, ba chiar în discursurile oamenilor politici¹.

Dacă, în mod verbal, cuvinte din afara normei sunt folosite cu dezinvoltură, mai ales în cadru informal, în scris, asemenea cuvinte apar între ghilimele, ca o

¹ Într-un dicurs din septembrie 2009, președintele Federației Ruse, Dmitri Medvedev, felicitându-i pentru rezultatele obținute pe cei din domeniul științelor exacte, a spus „...но это не значит, что гуманитария должна расслабиться и курить бамбук”.

conștientizare a apartenenței lor unui alt mediu, însă se observă și cuvinte ce apar în mod constant fără ghilimele: *шмотки* (țoale), *общага* (cămin studentesc), *коммуналка* (apartament comunal), *понтовый* (cu fițe), *на халяву* (pe de-a moaca), *клёвый*, *класс*, *кайф* etc. Utilizarea slangului a devenit o normalitate, el este prezent în aproape toate sferele limbii.

În spațiul rus există denumiri diferite ale limbajului din afara normei: *арго*, *жаргон*, *сленг*, *условный язык*, *феня*, *блатная музыка*, *социальный диалект*, *ненормативная лексика* etc. Acești termeni nu sunt întotdeauna clar diferențiați nici măcar de către lingviști, întrucât apar reale interferențe și contradicții între ei. În plus, percepția pe plan mondial a celor de proveniență străină este influențată de accepția lor în diferite țări.

Există totuși, și în lingvistica rusă, ideea conform căreia termenul de slang nu ar avea conotații negative și, spre deosebire de argou și jargon, care indică oarecum vulgaritatea sau specificitatea socio-profesională, slangul pare a indica numai nonconformismul și noutatea limbajului. Slangul nu reflectă deloc lipsa unei educații, el este pură manifestare a dezinvolturii, destinderii și libertății de creație manifestate în plan lingvistic. Și oamenii erudiți, în cadru informal folosesc sau creează slang (argoul familial, de exemplu) sau cel puțin în mod pasiv, îl cunosc.

Slangul este propriu unui fond comun al vorbirii cotidiene a tuturor oamenilor, indiferent de vârstă, statut social, nivel de educație sau profesie. Așadar, din nebuloasa lexicului din afara normei, existent, de altfel, în mai toate limbile, se diferențiază un strat ce include elemente din toate categoriile limbajului neliterar și formează ceea ce Ermakova, Zemskaja, Rozina au numit, în cartea intitulată sugestiv *Слова, с которыми мы все встречались* (Cuvinte cu care toți ne-am întâlnit), *общий жаргон* (jargonul comun).

Alți cercetători (V. Elistratov, T. Nikitina) evită o diferențiere a termenilor ce denumesc lexicul neliterar, considerându-i mai mult sau mai puțin egali. Marii lingviști ruși Larin, Lihaciov, Vinogradov au folosit termenul de argou, cel de slang fiind recent în lingvistica rusă.

Ceea ce considerăm a fi cu adevărat interesant de analizat este motivul apariției acestui fenomen fascinant, formarea sa în medii colective, tinere, tensionate sau active, preponderent masculine și urbane.

În decursul istoriei s-a constatat o abundență în crearea argoului în perioadele de tensiune socio-politică: în anii '20 ce au urmat Revoluției Bolșevice, în anii '50 -'60, perioada „dezghețului” inițiat de Hrușciov, în anii '80 -'90, când se constată o explozie atât în evoluția slangului, cât și în cercetarea acestuia. Odată cu desființarea cenzurii, influența slangului asupra maselor se realizează atât de jos, din straturile mai joase ale societății, cât și de sus, din literatură, discursurile oamenilor politici și vocabularul jurnaliștilor.

Prin anii '50 apar așa numiții *стиляги*, (de la cuvântul *стиль* – stil) membrii unei

subculturi tinere ce aveau ca etalon modul de viață american, caracterizați printr-o ținută și atitudini nonconformiste, sfidătoare ale modului de viață sovietic și printr-un slang propriu.

Perioada lagărelor și-a spus cuvântul asupra zestrei lingvistice a rușilor de astăzi, atât prin literatură (Soljenițin, Varlam Șalamov), cât și prin contactul direct al foștilor deținuți, reprezentanți ai tuturor claselor sociale, cu cei din afara lagărelor. Asta explică oarecum deschiderea adulților ruși de astăzi în privința utilizării slangului.

Dacă ne gândim la limbajul vechilor meșteșugari și al micilor negustori, așa numitul *офенский язык* de unde astăzi – *феня*, denumire dată limbajului hoților, observăm funcția sa de comunicare între cei apropiați, de împărtășire a problemelor și a eventualelor taine ale meseriei. Unul dintre importanții cercetători ai limbajului „ofenilor” a fost Vladimir Dal’.

Limbajul hoților, al drogaților sau al pușcăriașilor apare ca o revoltă împotriva sistemului sau a propriei lor situații.

Slangul din vorbirea tinerilor, artiștilor, sportivilor, a celor din domeniul calculatoarelor (domeniul actual cel mai prolific în crearea slangului) etc. reflectă capacitatea creatoare a tinerilor, dezinvoltura, umorul.

Considerăm că o cauză și o funcție reală a slangului este aceea a comicului, a ironiei și a detensionării. În cazul tinerilor mai poate însemna epatare, însă o accepție a argoului ca limbaj secret, având scopul de a nu fi înțeles de cei din jur (definiție întâlnită încă în dicționarele actuale) o considerăm depășită. Dacă o asemenea funcție a existat (în cazul alchimiștilor, de exemplu), în evoluția ulterioară a societății aceasta s-a diminuat până la dispariție.

Cercetătorul rus D. Lihaciov demonstra, în articolul său *Черты первобытного примитивизма воровской речи* (Trăsături ale primitivismului incipient în vorbirea hoților)¹, inutilitatea unui limbaj secret în vorbirea hoților. Un asemenea limbaj mai degrabă ar trăda. Este greu de crezut că, în vederea efectuării activității lor, hoții au nevoie de vorbe, cu atât mai puțin de unele neobișnuite, neînțelese de eventuala victimă. Ar folosi eventual cuvinte uzuale, cu un anumit sens, pentru a nu da de bănuț. Răufăcătorii creează acest limbaj în momente de relaxare și amuzament, ca o necesitate firească de detensionare.

În situațiile și perioadele de instabilitate, tensiune, disconfort și nemulțumire, protestul și nevoia de acțiune a omului se manifestată și în limbaj. Cinismul și umorul apar din subconștient, ca un refugiu, ca o reacție de autoapărare a organismului, iar efectul antistres al râsului este cunoscut din antichitate. Este prototipului *Ospățului în timp de ciumă*.

Un alt aspect observat de Lihaciov este o anumită accepție magică primitivă a hoților vizavi de realitate: «неудачно, не вовремя сказанное слово может навлечь

¹ *Арид V.S. Elistratov, Толковый словарь русского сленга* Moscova, AST-PRESS, 2009, p.9.

несчастье, провалить начатое дело»¹ (un cuvânt spus într-un moment nepotrivit poate atrage ghinionul, poate strica lucrul început). Tot în acest scop, în lumea răufăcătorilor, cuvintele obișnuite erau înlocuite cu unele argotice, existând și subiecte tabu, despre care nu se putea vorbi nici în argou. În această privință argoul acestora se aseamănă cu limbajul vânătorilor, al ostașilor sau al reprezentanților altor profesii legate de risc².

Există o abordare a slangului conform căreia acesta reprezintă ceva rău, ce nu ar trebui studiat. Deja, de mai bine de un deceniu, se constată atitudini pro și contra sa, se ridică problema caracterului său pozitiv sau negativ. Având însă în vedere faptul că argoul este o parte inseparabilă a societății, o parte ce a existat și va exista odată cu societatea, acesta reprezintă un valoros material de studiu al acesteia, din punct de vedere cultural, lingvistic, psihologic, etnologic și social, chiar dacă deține elemente negative.

Slangul reflectă, desigur, anumite laturi ale societății, rele în sine: acte reprobabile, victime ale propriilor vicii, emoții negative, vulgarități etc., însă, pe plan lingvistic, slangul este eliberare și creație. Răul nu se află în limbă, ci în societate. Dacă exprimă un rău, acesta este dincolo de cuvinte. Pe de altă parte, se constată noua preferință lingvistică a epocii contemporane, aceea a unei exprimări mai dure, uneori grosolane și reflectarea agresivității sociale generale în limbaj: „какова жизнь, таков и язык этой жизни”³ (după cum e viața, așa e și limbajul ei).

Un titlu sugestiv al unei cărți despre argou este *Gustul lingvistic al epocii*, a lui V.G. Kostomarov (Языковой вкус эпохи, Sankt-Petersburg, 1999). Perceperea și înțelegerea unei epoci, a ființei umane și a evoluției societății prin prisma limbii și, implicit, a argoului, este de o categorică valoare.

Interesul pentru argou este un alt aspect ce merită analizat. Acesta începe să fie studiat prin 1917, urmând ca cercetările în domeniu să fie interzise pe la mijlocul anilor '30. În anii '80-'90 slangul cunoaște un *boom* atât în privința dezvoltării sale, cât și a cercetării.

Este posibil ca, într-o măsură considerabilă, amploarea fenomenului argotic să fie un mit. O lume amplificată de scriitori, ce, reflectându-se în realitate, se amplifică într-adevăr. Dicționarele de argou sunt realizate, în mare parte, pe baza materialelor oferite de literatură și presă și conțin între 12.000 până la 20.000 de cuvinte! Scriitorul Vasili Sukșin spunea, prin anii '60: «Тут – странное дело: в литературе стало модой, в жизни – всё не так»⁴ (în literatură a devenit o modă, în viață nu este așa).

Și totuși, argoul există. Indiferent de ceea ce se scrie sau se inventează pe seama lui, el trăiește nestingherit printre noi toți, într-o măsură mai mică sau mai mare, indiferent în ce mediu ne-am afla. Numeroase cuvinte, precum *трудоголик*, *штуковина*, *химичить*, *по блату*, *липовый* (fals), *тусовка* (petrecere, distracție),

¹ http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/ARGO.html#1008582-L-106

² ibidem.

³ L.P. Krîsin, <http://www.philology.ru/linguistics2/krysin-00.htm>

⁴ *Apid* V.S. Elistratov, *Толковый словарь русского сленга*, Moscova, AST-PRESS, 2009, p. 9.

разборка (clarificarea unor neînțelegeri), *врубиться* (a pricepe), *задолбать*, *заколебать* (a enerva), *голубой* (homosexual), *балдеть*, *левый*, *шизанутый*, *квасить* (a bea), *отрубиться* și multe altele fac parte definitiv din vocabularul oricărui vorbitor de limba rusă. Au devenit „indispensabile”. Nuanța lor semantică și coloritul nu pot fi înlocuite prin limba literară, așa încât, treptat, acestea devin parte a limbii literare.

O parte considerabilă a materialului argotic al limbii ruse o constituie împrumuturile din alte limbi și temele naționale. Uneori, deși se constată un număr semnificativ de împrumuturi din anumite limbi, temele referitoare la popoarele acelor limbi sunt aproape inexistente (de exemplu, tema fino-ugrică), sau invers, de exemplu, apare tema africană, însă împrumuturile sunt doar imitații: *тумба-юмба* (african, negru)¹.

În Rusia secolului al XIX-lea, jargonul aristocrației conținea, preponderent, elemente englezești și franțuzești, cel al țăranilor și al meșteșugarilor – elemente turcice și fino-ugrice, cel al micii burghezii – elemente franțuzești și nemțești, iar argoul răufăcătorilor, elemente țigănești².

În secolul al XX-lea predomină tema Caucazului și elementele italienești, tema franțuzească trecând în plan secund. La fel, tema karelilor³ (*чухонцы*), preponderentă în secolul al XIX-lea este înlocuită, în secolul al XX-lea, de tema tătarilor, a Asiei Centrale și a ciucicilor.

În argoul limbii ruse găsim împrumuturi din toate limbile fino-ugrice, mai cu seamă din limbile Republicii Mordovia (*mokșa* și *erzia*) din limba mari⁴ (de câmpie și de munte), din limba udmurtă⁵, kareliană și finlandeză. Împrumuturile din limbile komi⁶ (*komi-permiak* și *komi-zîrian*), din maghiară și estonă sunt mai reduse⁷.

În literatura memorialistică a secolului al XIX-lea găsim numeroase elemente finlandeze în jargonul petersburghez. Asemenea elemente persistă și astăzi, de exemplu, *юкс*, de la finlandezul *uksi* (unu), înseamnă rublă⁸.

Un element particular al temei naționale în argou îl reprezintă imitarea accentului specific diferitelor popoare (estonieni, gruzini, țigani, evrei).

Majoritatea împrumuturilor din limba ebraică în argoul rus au fost proprii, inițial, vorbirii hoților. Cele din limba idiș, au, desigur, influențe nemțești. Pe lângă elementele lexicale și fonetice (accentul), influențele evreiești în argou sunt redată și sub aspectul

¹ Elistratov, *op.cit.*, p. 641-642.

² *Idem*, p.642.

³ Popor fino-ugric din regiunea Republicii Karelia.

⁴ Limba vorbită în republicii Mari El, situată în regiunea Volga-Viatka.

⁵ Limba vorbită în republica Udmurtia.

⁶ Limbi vorbite în Republica Komi.

⁷ Elistratov, *op.cit.*, p. 642.

⁸ *Idem*, p. 643.

deformărilor gramaticale. Un cuvânt frecvent în argoul orășenesc actual este *мысор* (milițian), de la evreiescul *musor* (indicație), apoi *muser* (pârător)¹.

Tema țigănească este o temă frecventă în cultura rusă. În privința argoului, cercetătorii inventariază aproximativ 230 de cuvinte de influență țigănească, din care 200 fac parte din argoul hoților² (ex: *шурить* – a fura). Țigănișmele însă nu sunt proprii numai argoului infractorilor, ci pătrund și în anumite sfere ale lexicului orășenesc: *чувак* (subst. tânăr), *хавать* (a mânca), *хавчик* (mâncare). Pe cât se pare, mai numeroase decât țigănișmele sunt, în argoul rus, doar împrumuturile turcice.

Interesant este faptul că în tradiția aristocrației și negustorimii ruse influența țigănească în cultură are loc din partea așa numiților „țigani ruși”, din partea centrală a Rusiei, remarcați pentru bogăția muzicală și emoțională a cântecelor lor, spre deosebire de țiganii din sud, al căror talent se remarcă în textul cântecelor.

În privința temei asiatice, argoul rus înregistrează numeroase cuvinte cu sens depreciativ (*чурка* (prost), *чёрт* (drac), *зверь* (animal) – asiatic, *вьет* – vietnamez, *енот* – „enot” – japonez (de la yen), *жёлтая сборка* (asamblare galbenă) – tehnica fabricată în Asia.

Elementele caucaziene sunt prezente în argou mai mult pe plan fonetic, decât lexical.

Turcismele reprezintă majoritatea împrumuturilor din alte limbi în argoul rus. Influențele din această limbă sunt prezente, încă din secolele al XV-lea – al XVI-lea: *яман* – situație rea, neplăcută, în argoul vechilor meșteșugari și negustori, *офени*. *Бардак* (dezordine, casă de toleranță) este un cuvânt de proveniență turcică folosit pe scară largă în prezent.

Un farmec aparte al argoului limbii ruse constă în împletirea, în cadrul său, a elementelor culturii vestice cu cele ale estului.

Împrumuturile din limbile franceză și engleză sunt preponderente în argoul tinerilor, iar cele din limba germană, considerate a fi prezente în argoul rus încă din vremea lui Petru cel Mare, sunt întâlnite, cu precădere, în argoul meșteșugăresc, profesional, educațional: *цукер* (zahăr), *блат*, *блатной* (cu relații sus-puse), *киндер*.

Împrumuturile din limba engleză sunt cele mai numeroase în argoul contemporan și sunt în plină dezvoltare, mai ales în ceea ce privește tehnologia multimedia: *комп*, *флешка*, *залогиниться*, etc.

Mai sunt prezente, în argoul rus, cuvinte de influență italiană și latinoamericană: *фазендор*, *фазенда* (casă la țară), *чао-какао*.

În privința formării cuvintelor argotice, un rol important îl are sufixarea. Se remarcă un număr de sufixe specifice: *-ак*, *-ач*, *-як*, *-арь*, *-ага*, *-яга*, *-уха*, *-ник*, *-о*, *-шик*, *-чик* și diverse sufixe diminutive: *нормалёк*, *запростяк*, *братишка*, *очкарик*

¹ *Ibidem*, p. 644.

² *Ibidem*, p.645.

(ochelariștii), *ладушки* (OK), *хавчик* (mâncare), *шизик*, *телик*, *видик* (aparatură video), *велик* (bicicletă), *алик* (alcoolice), *ужастик* (film de groază).

În multe cazuri, prin sufixarea diferită a aceleiași rădăcini, rezultă forme diferite ale aceluiași cuvânt sau familii de cuvinte: *бухарик*, *бухарь*, *бухать*, *алкашка*, *алкаш*, *алкарик*, *алканавт*, etc., toate însemnând 'alcoolice'.

Alteori, de la aceeași rădăcină se formează cuvinte cu sensuri diferite: *пофигизм* (indiferență), *пофиг*, *офигенный* (uluitor), *фигня* (chestie), *нафиг*, *фигого* (rău, *nasol*), *до фи́га* (mult).

Se mai obțin cuvinte cu sufix zero: *барахло*, *прикид* (îmbrăcăminte), *хрин*, *дрянь*, *прикол* (glumă), *облом*, *гад*.

De asemenea, se formează cuvinte noi prin trunchiere: *алк*, *преп*, *маг*, *азер*, *мерс*, *фак* etc.

Unele teme creează argou pe parcursul mai multor generații sau prin influențe diferite, apărând, așadar, numeroase sinonime: *мент*, *мусор*, *гаишник* (milițian), *чувиха*, *тёлка*, *герла*, *фанера* (fată), *белый друг*, *белый дом* – „casa albă”, *домик неизвестного архитектора* – căsuța cu arhitect necunoscut, *тубзик* (toaletă), *капуста*, *баксы*, *зелёные*, *бабки*, *бабло* (dolari, bani).

Unele cuvinte din limba literară capătă, ca elemente argotice, alte sensuri: *деловой*, *крутой* (abrupt sau tare, cu sensul de șmecher), *костыли* (bastoane cu sensul de picioare), *чайник* (ceainic, cu sensul de începător, de la verbul *начинать-начать* – a începe), *капуста* (varză, cu sensul de bani, inițial numai dolari, datorită culorii verzi), *тормоз* (frână, cu sensul de om încet la minte), *достать* когото-либо (a enerva pe cineva), *мочить* когото-либо (a uda; a bate pe cineva), *блин* (clătită, cu sensul de „fir-ar să fie”), *мельница* (săpunieră, cu sensul de aparat foto cu acea formă).

Se poate constata că unitățile argotice pot fi formate din unul sau mai multe cuvinte sau pot constitui expresii: *сто пудов* (fără-ndoială), *по полной программе*, *крыша поехала* (a o lua razna), *пудрить мозги*, *вешать лапшу на уши* (a spune minciuni), *стоять на шухере/ на стрёме* (a sta de pază), combinații comice: *ля-ля-тополя*, *супер-пупер*, *ёлки-палки*, *аллес-нормалес*, sau chiar minialoguri.

Numele proprii sunt, de asemenea, argotizate: *Никитос*, *Борян*, *Колян* (Nicolae-Kolia), *Димон*, *Ярик* (Iaroslav), *Татушки* (formația Tatu), *Мерс* (Mercedes).

Elementele de argou infracțional sunt foarte frecvente, dicționarele specializate numărând circa 11.000 de astfel de termeni. Mulți dintre aceștia au intrat în circuitul vorbirii obișnuite: *мент*, *базарить* (a vorbi), *пасть*, *редиска* (om rău, de neîncredere), *братан*, *гнать* (a minți), *червонец*, *лопух* (neîndemânatic).

Cuvinte specifice jargonului tinerilor: *дискач* (discotecă), *музон*, *понса* (muzică pop), *понтёрщик*, *кецьк* (puțin), *стипуха* (bursă studentescă), *по-любому*, *грузиться*, *париться* (a-și face griji), *стрелка* (întâlnire), *по барабану*, *симптяга*, *ныкать* (a ascunde), *водила*.

Este dificilă redarea, în traducere, a comicului și a nuanței semantice proprii

argoului rus, fiind cunoscută specificitatea umorului fiecărui popor și a elementelor culturale naționale ce o determină. Anumite jocuri de cuvinte sau un sens de moment, îndus de context, al unui cuvânt, pot fi dificil de redat în altă limbă, în alt context cultural.

Mai trebuie menționat faptul că mulți dintre termenii argotici nu au un sens unic și strict, existând definiții diferite ale lor chiar în dicționarele specializate. Contextul este de multe ori esențial în înțelegerea corectă a enunțului.

Poetul-bard Vladimir Vișoțki introduce în cultură ideea argoului marginal ca valoare expresivă, poetică, Maiakovski și-a creat un argou propriu, expresii din operele unor scriitori precum Bulgakov, Iosif Brodski, Venedikt Erofeev, Osip Mandelștam, Serghei Dovlatov, Daniil Harms, Ilf și Petrov sau expresii argotice din filme deschid cititorului o lume culturală complexă.

Cunoașterea slangului, pentru cei ce studiază limba rusă, se dovedește a fi o necesitate certă, având în vedere contactul lor nemijlocit cu presa, literatura și vocabularul cel mai firesc al vorbitorilor nativi, presărate în mod cert și tot mai frecvent cu elemente de slang.

Universul argoului este unul fascinant, atipic, viu și antagonic. Pe de o parte, există argoul ezoteric (al alchimiștilor, al *ofenilor*), pe de altă parte există argoul comun. Unele cuvinte persistă în vocabular sute de ani, altele mor imediat ce au fost create.

Materialul argotic este reînnoit aproape în totalitate, în aproximativ cincizeci de ani. Cu toate acestea, argoul în sine rămâne același, este perceput întotdeauna ca inedit și expresiv, își păstrează coloritul și vitalitatea.

Bibliografie:

Anișenko, O.A., *Словарь русского школьного жаргона XIX века*, Moscova, ООО «Издательство Элпис», 2007

Eliștratorov, V.S., *Толковый словарь русского сленга*, АСТ-ПРЕСС, Moscova, 2009

Kveselevici, D.I., *Толковый словарь ненормативной лексики русского языка*, Moscova, Астрель-АСТ, 2005

Nikitina, T.G., *Молодёжный сленг – толковый словарь*, АСТ-Астрель, Moscova, 2009

Enciclopedia Krugosvet:

http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/ARGO.html#1008582-L-106

<http://www.philology.ru/linguistics2/krysin-00.htm>

<http://www.mapryal.org/vestnik/vestnik44/soc.shtml>

<http://russian.kiev.ua/material.php?id=9000598>